

Kiracı Açısından Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi: Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Küçük ve Mikro İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS) Karşılaştırması

Financial Leasing Transactions and Accounting From the Lease's Person: A Comparison of Tax Procedure Law (VUK) and Financial Reporting Standard for Small and Micro Enterprises (KUMI FRS)

ÖZ

Ülkemiz muhasebe uygulamalarının temelini Vergi Usul Kanunu (VUK) oluşturmakta, Küçük ve Mikro İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS) ise henüz kullanım açısından bir yasal zorunluluk bulunmamak ile birlikte gelecek dönemlerde kapsayacağı işletmeler açısından önemli bir kullanım alanına ulaşacaktır. Yapılan çalışmaya benzer araştırmaların kiracı tarafından muhasebeleştirilmesine yönelik doğrudan KÜMİ FRS ve VUK'u içerecek şekilde uygulamalı karşılaştırma sunan bir çalışma ile literatürde karşılaşılmamıştır. Bu sebep ile çalışmanın alana katma değer sağlayabileceği, sektörde faaliyet gösteren işletmelere yol gösterebileceği ve gelecekteki araştırmacıları yeni çalışmalar için yönlendirebileceği ifade edilebilmektedir. Mevzuat ve yasal düzenlemeler açısından yapılan inceleme ve karşılaştırmalarda bazı benzerlik ve farklılıklar olduğu tespit edilmiş ve çalışma kapsamında karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Çalışmada, Türkiye'deki işletmelerin finansal kiralama yolu ile edindikleri varlıkların muhasebeleştirilmesi konusu değerlendirilmiş ve yapılması gereken muhasebesel işlemler VUK ve KÜMİ FRS açısından farklılıklar ortaya konacak şekilde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kiralama, Finansal Kiralamanın Muhasebeleştirilmesi, Vergi Usul Kanunu, Küçük ve Mikro İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı.

Abstract

Tax Procedures Law (VUK) forms the basis of accounting practices in our country, and Financial Reporting Standard for Small and Micro Enterprises (KÜMİ FRS), although there is no legal obligation in terms of use yet, it will reach an important area of use for the businesses it will cover in the future. Although similar studies are available in the literature of our country, there has been no study in the literature that offers an applied comparison, including the Financial Reporting Standard for Small and Micro Enterprises and the Tax Procedure Law for the accounting of financial leasing activities by the lessee. For this reason, it can be stated that the study can provide added value to the field, guide the businesses operating in the sector, and direct future researchers for new studies. In the examinations and comparisons made in terms of legislation and legal regulations, it has been determined that there are some similarities and differences and they are presented comparatively within the scope of the study. In the study, the issue of accounting for the assets acquired by the enterprises in Turkey through financial leasing has been evaluated and the required accounting transactions have been examined in terms of Tax Procedure Law and Financial Reporting Standard for Small and Micro Enterprises.

Keywords: Financial leasing, financial leasing accounting, Financial Reporting Standard for Small and Micro Enterprises, Tax Procedure Law

Ali Kablan¹ , İlyas Turğay²

¹Vocational School of Social Sciences, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul, Türkiye

²Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı, İstanbul, Türkiye

Cite this article as: Kablan, A., & Turğay, İ. (2023). Kiracı açısından finansal kiralama işlemleri ve muhasebeleştirilmesi: Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Küçük ve Mikro İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı karşılaştırması. *Journal of Business Administration and Social Studies*, 7(1), 32-45.

Corresponding author: Ali Kablan

E-mail: ali.kablan@iuc.edu.tr

Received: March 16, 2023

Accepted: April 17, 2023

Publication Date: May 4, 2023

Copyright©Author(s) - Available online at www.j-ba-socstud.org
Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Küreselleşme ile birlikte finansal piyasaların gelişmesi ve değişmesi, çok uluslu şirket yapılarının oluşması, sermaye aktarımının ülkeler arasında kolaylaşması ve çok uluslu şirket yapıları aracılığı ile artması, uluslararası mevzuat farklılıklarının azalması vb. sebepler ile günümüzde rekabetin seyri değişmiştir. Güncel konjonktür göz önüne alındığında işletmeler sermaye planlamasını yapmak ve ellerindeki mevcut sermayelerini maksimum kazanç sağlayabilecekleri alanlara yönlendirerek verimli kullanmak, verimliliği arttırmak ve yatırım yapabilecekleri alanlar için alternatif finansman kaynakları bularak kullanmak durumundadır. Tüm bunlar dikkate alındığında finansal kiralama (leasing) işlemleri, günümüz işletmelerinin kısa vadeli kaynak ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, aynı zamanda sabit duran varlık yatırımlarını da uzun vadeli finanse edebilecekleri, hem Türkiye’de hem de dünya genelinde yaygın kullanılmaya başlanan alternatif bir finansman yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde mevcut sermaye birikimi yeterli düzeyde olmayan işletmeler, yürütecekleri faaliyetler için gerekli olan ve yüksek tutarlı yatırım gerektiren bazı duran varlıkları finansal kiralama yöntemini kullanarak edinebilmekte ve ilgili varlıkları bu yöntem ile işletme faaliyet ve süreçlerine entegre ederek faaliyetlerini sürdürebilmekte veya geliştirebilmektedir. Sermaye birikimi yeterli olan işletmeler ise ellerindeki mevcut birikimini sabit duran varlık yatırımına dönüştürmek yerine sermaye verimliliğini arttırmak için duran varlık ediniminde sermaye kiralaması olarak bilinen finansal kiralama yöntemini kullanarak, ellerindeki birikimi mevcut iş süreçlerini geliştirmek veya yeni iş kollarına girebilmek için kullanma yolunu seçebilmektedir (Gökgöz, 2013, s. 107).

Finansal kiralama faaliyeti, basit tanımı ile kiralama konusu varlığa ait mülkiyetin kiraya verende kaldığı, kullanım hakkının ise kiracıya ait olduğu alternatif finansman yöntemidir (Gökgöz, 2013, s. 107).

Yapılan çalışmanın literatür kısmında ilk etapta, KÜMİ FRS ve VUK açısından kiracının yapmış olduğu finansal kiralama faaliyetleri incelenerek değerlendirilecektir. Devamında ise her biri için oluşturulmuş ortak örnek uygulama üzerinden muhasebeleştirme işlemleri gerçekleştirilerek, sonuç kısmında karşılaştırma yapılacaktır.

Kiracı İşletme Açısından Finansal Kiralama Faaliyetleri ve Muhasebeleştirilmesi

Vergi Usul Kanunu’na Göre Finansal Kiralama İşlemi ve Muhasebeleştirilmesi

Ülkemiz yasal mevzuatında finansal kiralama işlemine yönelik ana tanımlama 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nun 3. Maddesi ile oluşturulmuştur. İlgili maddede finansal kiralama işlemi “*kiralayana finansman sağlayacak şekilde finansal kiralama sözleşmesine dayanarak yapılan, kiralamaya esas iktisadi varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda kiracı işletmeye geçeceği veya*

kiralama süresi bitiminde rayiç bedelden daha az bir bedel ile kiracı işletmeye satın alma imkanı sağlayan, kiralama süresinin ilgili iktisadi varlığın ekonomik ömrünün %80’ini oluşturduğu veya finansal kiralama faaliyetine yönelik taksitlerin bugünkü değerinin varlığın rayiç bedelinin %90’ından daha fazlasını oluşturduğu kiralama faaliyeti/işlemidir.” şeklinde tanımlanmıştır. VUK’un 290. maddesi ise Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nun 3. maddesinde yer alan tanıma ek olarak “*finansal kiralamaya esas iktisadi varlık ile ilgili tüm risk ve faydaların kiracıya / kiracı işletmeye ait olduğu*” vurgusunu yapmıştır. Bunun ile birlikte finansal kiralama sözleşmesi sonucu oluşan hak ve yükümlülükler ise VUK’un 319 sıra numaralı Genel Tebliği’ne uygun olacak şekilde değerlendirilmekte ve amortisman işlemine tabi tutulmaktadır. VUK, gerçekleştirilecek muhasebe kayıtlarında ise 26.12.1992 tarihli ve 21447 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan “1 Sıra No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’ni (MSUGT)” ve tebliğin ekinde yer alan “Tek Düzen Hesap Planı’nı” esas almaktadır (Ataman, 2017, s. 16; İSMMMO, 2022).

VUK, kiracının gerçekleştirmiş olduğu finansal kiralama işlemi, özün önceliği ilkesini de dikkate alarak bir sözleşme olarak değerlendirmekte ve bu sebep ile finansal kiralama yoluyla edinilmiş olan iktisadi varlığı bir hak (260 kodlu Haklar Hesabı) olarak muhasebeleştirmektedir (Gönen & Akça, 2014, ss. 73-74; Köksal & Beller, 2013, s. 160). Edinilmiş olan hakların ilk kaydı ise kiralanan iktisadi varlığın rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı kullanılarak gerçekleştirilmektedir (Gönen & Akça, 2014, ss. 73-74; Karahan, 2019, s. 2268). Finansal kiralama konusu varlığın ilk kaydı esnasında, kira sözleşmesi hükümlerine göre ilgili varlığın düşük bir bedel üzerinden belirlenmiş satın alma opsiyonunun kullanılma ihtimali yüksek ise ilgili opsiyonun sözleşmede belirlenen faiz oranı üzerinden iskonto edilmiş bugünkü değeri de hak olarak muhasebeleştirilmelidir (VUK, 319 sıra numaralı Genel Tebliği). Bunun yanı sıra hem özün önceliği hem de dönemsellik ilkesinin gereği olarak ilgili varlık için ödenecek kira bellerine yönelik yükümlülüklerde “301 ve 401 kodlu Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar” hesaplarında kayıt altına alınmaktadır. Finansal kiralama işlemi sonucu oluşan borçlar ve kiralanan varlık için yapılan kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark henüz ödenmemiş finansal kiralama borçlanma maliyetleri olarak 302 ve 402 kodlu Ertelenmiş Finansal Kiralama Faiz Giderleri (-) hesaplarında muhasebeleştirilmelidir (Köksal & Beller, 2013, s. 160).

Finansal kiralama sözleşmesi gereği kira ödemeleri, kira ödeme tarihinde borç anapara ödemesi ve faiz gideri şeklinde ayrıştırılarak muhasebe kayıtlarına aktarılmaktadır. Ayrıştırma işlemi yapılırken, her kira ödeme tarihinde kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmaktadır (Karahan, 2019, ss. 268-269; VUK, 319 sıra numaralı Genel Tebliği). Faiz gideri ilk yıl ilgili kullanım hakkının maliyetine dahil edilmekte, devam eden faaliyet dönemlerinde ise ödemenin yapıldığı tarihte dönemsellik ilkesine uygun olarak 780 kodlu Finansman Giderleri hesabına kaydedilerek doğrudan dönem giderlerine aktarılmaktadır (Demirci & Kıvraklar, 2018, s. 518; Gönen & Akça,

2014, ss. 73-74; Köksal & Beller, 2013, ss. 158-159; T.C. Kırşehir Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü, 27/10/2011 tarihli ve B.07.4.DEF.0.40.10.00-008-19 sayılı Özelge; VUK, mükerrer mad. 290). Finansal kiralama işleminin yabancı para cinsi üzerinden yapılması durumunda, ilk yıl oluşan kur farkları ilgili kullanım hakkının maliyetine dahil edilmekte, devam eden faaliyet dönemlerinde ise ödemenin yapıldığı tarihte dönemsellik ilkesine uygun olarak doğrudan dönem gideri olarak kayıt altına alınmaktadır.

Türk vergi mevzuatında amortisman uygulaması zorunlu tutulmamış olup, işletme isteğe bağlı olarak amortisman uygulaması gerçekleştirebilmektedir (Akbulut & Can, 2020, s. 92). Finansal kiralama işlemlerinde, kiralama konusu iktisadi varlık işletme isteğine bağlı olarak amortisman tabi tutulabilmekte ve ilgili varlık kiracının bilanço aktifinde yer aldığından amortisman ayırma ve bu tutarı gider olarak muhasebeleştirme hakkı da kiracıya ait olmaktadır. İlgili varlık hak olarak muhasebeleştirildiğinden 268 kodlu Birikmiş Amortismanlar hesabının kullanımı önem arz etmektedir (Gönen & Akça, 2014, ss. 73-92; Köksal & Beller, 2013, ss. 158-160; VUK, mad. 290). Amortisman tabi matrahın hesaplanmasında ise ilgili varlığın maliyet bedeline ilk yıl oluşan faiz bedelleri ile var ise kur farkı yansımaları eklendiğinden T.C. Kırşehir Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü'nün yayınlamış olduğu 27/10/2011 tarihli ve B.07.4.DEF.0.40.10.00-008-19 sayılı özelgenin hükümleri muhakkak dikkate alınmak durumundadır. Bunun ile birlikte KÜMİ FRS'den farklı olarak finansal kiralama konusu varlığın kalıntı değeri amortisman hesaplamasında dikkate alınmamaktadır. VUK'a göre amortisman, Maliye Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu liste baz alınarak varlığın ekonomik ömrü üzerinden hesaplanmaktadır (Aytaç & Gençoğlu, 2020, ss. 765-766; Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Daire Başkanlığı, 2022). Amortisman hesaplamasında, normal amortisman veya azalan bakiyeler yöntemlerinden biri kullanılabilmektedir. Bunun yanı sıra amortisman işlemi, sözleşmenin fesh olması durumunda fesih tarihinden itibaren kalan dönemler için gerçekleştirilmemektedir (Gönen & Akça, 2014, ss. 73-74; Köksal & Beller, 2013, ss. 158-160). Ayrıca belirtmelidir ki, VUK tam yıl esasına uygun amortisman hesaplamasını esas almaktadır. Bu sebep ile binek otomobiller dışındaki hiçbir varlık için kıst amortisman uygulaması yapılamamaktadır (Aytaç & Gençoğlu, 2020, ss. 765-766).

Finansal kiralama süresi sonunda finansal kiralama konusu iktisadi varlığa (kullanım hakkı varlığına) yönelik yapılacak işlem, varlığın ilk kaydına bağlı olarak değişim gösterecektir. Eğer ilgili varlık kiralama sözleşmesine göre sözleşme süresi sonunda kiralayan işletmeden, kiracı tarafından devralınacak ise veya ilgili varlığın satın alınması kuvvetli ihtimal dahilinde ise ilk muhasebeleştirme esnasında varlığa yönelik satın alma opsiyonunun iskonto edilmiş bugünkü değeri ilgili varlığın maliyetine dahil edilerek kayıt altına alınmış olacaktır. Bu durumda kiralama süresi sonunda kiracı işletme varlığın sözleşmede belirtilen satın alma opsiyonu kullanım bedelinden, varlığın iskonto edilerek muhasebeleştirilmiş satın alma opsiyonu kullanım bedelini çıkararak aradaki farkı ilgili varlık hesabında muhasebeleştirmelidir. Eğer ilk muhasebeleştirme esnasında, kiracı işletme ilgili varlığa yönelik satın alma opsiyonunu

kullanmayı düşünmüyor ise doğal olarak satın alma opsiyonunun bugünkü değerini ilgili varlığın maliyet bedeli içerisine dahil etmeyecektir, ancak sözleşme süresi sonunda varlığın işletmede kalması ve devralınması gereklilik haline gelebilir. Bu durumda işletme finansal kiralama sonucu edinilmiş iktisadi varlığı devralma hakkını kullanabilmektedir. Söz konusu satın alma opsiyonunun kullanımı sözleşme süresi bitiminde gerçekleştirilir ise işletme ilgili varlığın finansal kiralama sözleşmesinde belirlenen satın alma opsiyon kullanım bedelini ödeyerek ilgili varlığı kiralayan işletmeden devralır ve sözleşmede belirlenen tutar kadar ilgili varlık hesabına borç kaydı gerçekleştirir. Satın alma opsiyonunun kullanımı, finansal kiralama sözleşmesi yapıldığı andan itibaren planlanmıyor ve sözleşme süresi sonunda da kullanılmaması kararlaştırılmış ise bu durumda varlığın kayıtlı olduğu hesap kalemi ile 268 kodlu Birikmiş Amortismanlar (-) hesabı birbiri ile mahsup edilerek kapatılmalıdır.

Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardına (KÜMİ FRS) Göre Finansal Kiralama İşlemi ve Muhasebeleştirilmesi

KÜMİ FRS'nin 13. Bölümü "Kiralamalar" başlığı olarak düzenlenmiştir. Bu bölümde, işletmelerin kiralama işlemlerine yönelik kayıt altına alınacak işlemler ve bu işlemlerin ölçümüne yönelik esaslar hem kiracı hem de kiralayan işletme açısından ayrı ayrı belirlenmiştir (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 1 - Mad. 3). KÜMİ FRS'ye göre kiralamayı "kiralama konusu varlığın kullanım hakkının belirlenmiş bir ödeme ve ödeme planı dahilinde, sözleşme ile belirlenmiş bir tarih aralığında, varlığın mülkiyetinden kaynaklanan risk ve getirilerin tamamen kiracıya devredileceği sözleşmeler" şeklinde ifade edebiliriz (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 4 - Mad. 6).

VUK ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ile benzer olacak şekilde KÜMİ FRS Bölüm 13'de ilgili işlemin finansal kiralama sayılabilmesi için risk ve getirinin kiracıya aktarımına özel vurgu yapmakta bu sebep ile "kiralama işlemi sonunda kiralama konusu varlığın kiracıya devredilecek olması veya devredilme ihtimalinin yüksek olması, kiracıya varlığın gerçeğe uygun değerinden daha düşük bir bedelle satın alma opsiyonunun sunulması ve sözleşme başlangıcında bu hakkın kullanılma olasılığının yüksek ihtimal dahilinde olması, kiralanan varlığın ekonomik ömrünün büyük kısmının (%80'inden fazlası) kiralama süresi içerisinde olması, asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinin varlığın gerçeğe uygun değerinin %90 veya daha fazlasını kapsaması, ilgili iktisadi varlığın kiracıya has bir kullanım alanına veya yapıya sahip olması" unsurlarından birini veya birden fazlasını barındıran unsurlar finansal kiralama işlemi olarak sınıflandırılmakta ve muhasebeleştirilmektedir (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 9). Bahsi geçen unsurların yanı sıra "kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesinin feshedilmesi sonucu kiraya veren açısından oluşan zararın kiracı tarafından karşılanma zorunluluğu, kiralama konusu iktisadi varlığın kalıntı değerindeki azalış ve artışlardan kaynaklanan kazancın veya kaybın kiracı işletmeye ait olması ve kiralama sözleşmesinde tanımlanan kiralama süresi bitiminde kiracının ilgili varlığı piyasa fiyatının altında bir bedel ile tekrar kiralayabilme hakkına sahip olması" olmak üzere bazı işlemler

de finansal kiralama sonucunu doğurabilmektedir (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 10).

VUK'da olduğu gibi KÜMİ FRS'de de yapılacak işlemlerde özün önceliği ilkesine uygun olarak kiracı işletmenin finansal durum tablosuna, finansal kiralama konusu varlık için varlık ve yükümlülük kaydı yapılmasını uygun görmektedir. Bu noktada kiralama konusu varlık için ilk ölçüm ve ilk muhasebeleştirmede esas alınacak bedel, finansal kiralama konusu varlığın gerçeğe uygun değeri veya ilgili varlık için yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı olacaktır (Arzova & Şahin, 2021, s. 30; KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 12; Şen ve Özbirecikli, 2020: 10). Bu noktada önemli hususlardan biri de finansal kiralama konusu varlığa yönelik sözleşmede belirlenen satın alma opsiyonunun kullanımına yönelik ihtimalin mevcudiyetidir. Finansal kiralama konusu varlığa yönelik satın alma opsiyonunun sözleşme süresi sonunda kullanılma ihtimali yüksek olasılık ise (ayrıca ilgili varlığın kiralama süresi sonunda gerçeğe uygun değerinden daha düşük bir bedelle alınabilmesi durumu söz konusu ise) kiracı, yapacağı ilk muhasebeleştirme işlemleri esnasında sözleşme süresi sonunda ödenecek opsiyon kullanım bedelini, sözleşme kapsamında belirlenen faiz oranı üzerinden iskonto ederek bugünkü değeri ile ilgili varlık hesabında kayıt altına almaktadır (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 4). Ayrıca finansal kiralama sürecinin başlangıcında, kiracının katlanmış olduğu maliyetler de ilgili varlığın maliyet bedeline dahil edilmektedir (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 15). KÜMİ FRS Bölüm 13, finansal kiralama konusu varlığın, ilgili varlık satın alındığında kullanılması gereken hesap kalemine uygun olarak muhasebeleştirilmesini uygun görmektedir (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 13; Şen & Özbirecikli, 2020, s. 11).

Finansal kiralama konusu varlığın ilk muhasebeleştirmesinden sonraki ölçümünde KÜMİ FRS Bölüm 11 Maddi Duran Varlıklar hükümleri uygulanmaktadır. Bahsi geçen bölümlerde ise sonraki ölçüm "maliyet yöntemi veya yeniden değerlendirme yöntemi" olmak üzere kullanılabilir iki yöntem üzerinden gerçekleştirilmektedir (KÜMİ FRS, Bölüm 11, Mad. 15; Bölüm 13, Mad. 17). Sonraki ölçümde maliyet yönteminin kabul edilmesi durumunda, kiracı işletme her raporlama dönemi sonunda finansal kiralama konusu varlığın maliyet bedelinden, birikmiş amortismanlar ile birikmiş değer düşüklüğü zararlarını indirerek, hesap kalemlerinde gerekli düzeltme işlemlerini gerçekleştirmektedir (KÜMİ FRS, Bölüm 11, Mad. 16). Yeniden değerlendirme modeli, finansal kiralama konusu iktisadi varlığın KÜMİ FRS Bölüm 11'de belirtilen yeniden değerlendirme yönteminin kullanıldığı bir maddi duran varlık sınıfıyla ilişkili olması durumunda uygulanabilmektedir (Gökçen vd., 2019: 425; KÜMİ FRS, Bölüm 11, Mad. 17). İşletme, bu yöntemlerden birini seçmeli (bu yöntemlerden birinin seçimi, aynı zamanda işletmenin muhasebe politikası belirlediği anlamına gelmektedir) ve devam eden faaliyet dönemlerinde KÜMİ FRS'nin 5. bölümünde (Mad. 5) yer alan "Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Hatalar" başlığına uygun olarak tutarlılığı sağlayacak şekilde ilgili yöntemin kullanımını aynı esaslar çerçevesinde sürdürmelidir.

Kiracı işletme, yapılan finansal kiralama sözleşmesine uygun olarak, finansal kiralama konusu varlık için yapacağı kira

ödemelerini özün önceliği ve dönemsellik ilkelerine uygun olarak finansal durum tablosuna yükümlülük olarak kaydetmelidir. Kiracı işletmenin finansal kiralama işlemine yönelik yükümlülük kaydı gerçekleştirilirken, kiracının, kiralama sürecinin başlangıcında sözleşme süresince yapacağı kira ödemelerinin, kiralama sözleşmesinde belirlenmiş faiz oranı (zımnî faiz oranı) üzerinden iskonto edilmiş bugünkü değeri tespit edilerek muhasebeleştirilecek tutar belirlenmektedir. Faiz oranı sözleşme ile belirlenmemiş ise, sözleşme başlangıç tarihinde kiracının kiralama konusu varlığı benzer vade ve teminatlar ile satın almak için borçlanması durumunda katlanması beklenen emsal faiz oranı hesaplamada kullanılabilir (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 14). Finansal kiralama işleminde kiracının, kiralama konusu varlığa yönelik yükümlülüklerinin (kira ödemelerinin) dönem sonlarında gerçekleştirilen sonraki ölçümünde ise, borç anapara ödemesi ve faiz gideri şeklinde ayrıştırma yapılarak muhasebe kaydı gerçekleştirilmelidir. Ayrıştırma işlemi, her dönemin sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde yapılmaktadır. Şarta bağlı kira ödemeleri ise oluştukları dönemde/dönemlerde kâr veya zarara yansıtılarak muhasebeleştirilir (KÜMİ FRS, Bölüm 13, Mad. 16). Finansal kiralama konusu varlık için gerçekleştirilecek yükümlülük kaydında, KGK tarafından oluşturulmuş "Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı" kabul görerek resmileştiği takdirde kullanılabılır. Çalışmada KÜMİ FRS'ye uygun olarak gerçekleştirilen muhasebe kayıtlarında KGK tarafından oluşturulmuş "Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı" esas alınacaktır. Kiracının, kiralama konusu iktisadi kıymet (kullanım hakkı varlığına) için finansal durum tablosunda göstereceği kira taksit ödemelerine yönelik (bugünkü değeri üzerinden toplam tutar) yükümlülük kaydında vade ayrımı göz önünde bulundurularak, Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı'na uygun olacak şekilde "30 Finansal Yükümlülükler" ve "40 Finansal Yükümlülükler" hesap gruplarında yer alan "303 Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülükler ve 403 Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülükler" hesap kalemleri kullanılmaktadır. Henüz tahakkuk etmemiş faiz tutarlarından; gelecek on iki ay içerisinde ödenecek olanlar (veya faaliyet dönemi içerisinde) düzeltici hesap olan 308 kodlu Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (-) hesabında, ödeme süre on iki ayı veya bir faaliyet dönemini aşacak olan faiz tutarları ise 408 kodlu Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (-) hesabında muhasebeleştirilecektir (KGK, 2022).

Finansal kiralama konusu varlığa yönelik amortisman işlemini kiracı işletme gerçekleştirmekte, amortisman hesaplaması ise kiralama süresi sonunda ilgili varlık kiracıya devredilecekse veya kiracı ilgili varlığı satın alma opsiyonunu kullanmayı planlıyor ise kiralamanın fiilen başladığı tarih itibarı ile yararlı ömür dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir. Devir işleminin gerçekleşmeyeceği veya satın alma opsiyonunun kullanılma ihtimalinin söz konusu olmadığı durumlarda ise kiralamanın fiilen başladığı tarihten itibaren, varlığın yararlı ömrü veya kiralama süresinden kısa olanına göre amortisman işlemi gerçekleştirilmektedir (KÜMİ FRS, Bölüm 11, Mad. 27; Bölüm 13, Mad. 17; Şen & Özbirecikli, 2020, s. 11). Finansal kiralama konusu varlığın amortismanına tabi tutarı belirlenirken, KÜMİ FRS Bölüm

11 hükümlerine uygun hareket edilmektedir. Amortisman mat-
rahi, varlığın maliyet bedelinden (defter değerinden), kalıntı
değerin (kalıntı değer önemsiz ise tutar belirlenirken dikkate
alınmaz) indirilmesi ile tespit edilmektedir (Akbulut & Can,
2020, s. 92; Gökçen vd., 2019, s. 425; KÜMİ FRS, Bölüm 11,
Mad. 26). KÜMİ FRS Bölüm 11 Maddi Duran Varlıklar başlığında,
TFRS ve BOBİ FRS hükümleri ile uyuşacak şekilde “normal
amortisman, azalan bakiyeler ve üretim miktarı yöntemleri”
olmak üzere üç amortisman yönteminin kullanımı tavsiye
edilmektedir. Amortisman hesaplamasında kıst amortisman
uygulanması esas kabul edilmektedir (Aytaç & Gençoğlu,
2020, ss. 764-765; Gençoğlu, 2020, s. 194; Gökçen vd., 2019, s.
425). Bunun yanı sıra varlık atıl kalsa dahi amortisman işlemleri
ve muhasebeleştirilmesi sürdürülmektedir (istisnası üre-
tim miktarı yöntemidir, bu yöntem üretim esaslı olduğundan
ilgili varlığın kullanımı durduğu an yıpranma/tükenme sıfır
olacaktır) (Gençoğlu, 2020, s. 194; KÜMİ FRS, Bölüm 11, Mad.
31). Ayrıca finansal kiralama konusu iktisadi varlığın “kullanım
şeklinin değişmesi, beklenmeyen düzeyde aşınma ve yıpran-
maya maruz kalması, piyasa fiyatında değişimlerin söz konusu
olması, teknolojik değişim vb.” sebepler ile kalıntı değeri ve
faydalı ömrü değişebilmektedir. Bu durum söz konusu oldu-
ğunda ilgili varlığın kalıntı değeri, faydalı ömrü ve kullanılan
amortisman yöntemi gözden geçirilerek, beklentilerde fark-
lılıkların tespit edilmesi durumunda kalıntı değerinde, faydalı
ömürde ve amortisman yönteminde (normal amortismandan
azalan bakiyelere geçiş serbestliği mevcuttur) gerekli de-
ğişiklikler gerçekleştirilmelidir (Aytaç & Gençoğlu, 2020, s. 765;
KÜMİ FRS, Bölüm 11, Mad. 32). Finansal kiralama konusu varlık
için gerçekleştirilecek amortisman işleminin muhasebe kaydı,
Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı
ile uyumlu olacak şekilde gerçekleştirilmelidir (KGK, 2022).
İlgili varlığın kullanım alanına ve kullanıldığı işletme fonksiyo-
nuna uygun olacak şekilde döneme ilişkin amortisman giderleri,
başka bir varlığın defter değerine dâhil edilmediği sürece,
kâr veya zarara yansıtılmalıdır. Kâr veya Zarar Tablosunda ise,
finansal kiralama konusu varlığın amortisman giderleri, var-
lığın kullanıldığı alana veya işletme fonksiyonuna uygun ola-
cak şekilde giderlerin raporlandığı kalemlerde gösterilmelidir
(KÜMİ FRS, Bölüm 11, Mad. 33). Birikmiş amortisman tutarları
ise finansal durum tablosunda, taslak hesap planına uygun
olacak şekilde 258 kodlu Birikmiş Amortismanlar (-) hesabında
gösterilmelidir (KGK, 2022).

Kullanım hakkı varlığına yönelik değer düşüklüğü ise KÜMİ
FRS'nin Bölüm 16 Varlıklarda Değer Düşüklüğü bölüm hüküm-
lerine göre değerlendirilir (KÜMİ FRS, Bölüm 11, Mad. 34).

Finansal kiralama süresi sonunda finansal kiralama konusu
iktisadi varlığa (kullanım hakkı varlığına) yönelik yapılacak
işlem ise başlangıçta yapılan ilk muhasebeleştirme sürecine
bağlı olarak değişim gösterecektir. Eğer ilgili varlık kiralama
sözleşmesine göre sözleşme süresi sonunda kiralayan işletme-
den, kiracı tarafından devralınacak ise veya ilgili varlığın satın
alınması kuvvetli ihtimal dahilinde ise ilk muhasebeleştirme
esnasında varlığa yönelik satın alma opsiyonunun bugünkü
değeri ilgili varlığın maliyetine dahil edilerek kayıt altına alın-
mış olacaktır. Bu durumda kiralama süresi sonunda kiracı

işletme varlığın sözleşmede belirtilen satın alma opsiyonu kul-
lanım bedelinden, varlığın iskonto edilerek muhasebeleştirilmiş
satın alma opsiyonu kullanım bedelini çıkararak aradaki farkı
ilgili varlık hesabında muhasebeleştirmelidir. Eğer ilk muhase-
beleştirme esnasında, kiracı işletme ilgili varlığa yönelik satın
alma opsiyonunu kullanmayı düşünmüyor ise doğal olarak
satın alma opsiyonunun bugünkü değerini ilgili varlığın mali-
yet bedeli içerisine dahil etmeyecektir, ancak sözleşme süresi
sonunda varlığın işletmede kalması ve devralınması gereklilik
haline gelebilir. Bu durumda işletme finansal kiralama sonucu
edinilmiş iktisadi varlığı devralma hakkını kullanabilmektedir.
Söz konusu satın alma opsiyonunun kullanımı sözleşme süresi
bitimin gerçekleştirilir ise işletme ilgili varlığın finansal kira-
lama sözleşmesinde belirlenen satın alma opsiyon kullanım
bedelini ödeyerek ilgili varlığı kiralayan işletmeden devralır ve
sözleşmede belirlenen tutar kadar ilgili varlık hesabına borç
kayı gerçekleştirir. Satın alma opsiyonunun kullanımı finansal
kiralama sözleşmesi yapıldığı andan itibaren planlanmıyor ve
sözleşme süresi sonunda da kullanılmaması kararlaştırılmış
ise bu durumda varlığın kayıtlı olduğu hesap kalemi ile 258
kodlu Birikmiş Amortismanlar hesabı birbiri ile mahsup edilerek
kapatılmalıdır.

Kiracı Açısından Finansal Kiralama Faaliyetlerinin Muhasebeleştirilmesine Yönelik Örnek Uygulama

Taşımacılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin önemli
duran varlık yatırımları yaptıkları veya yapmak durumunda kal-
dıkları bilinen önemli bir gerçektir. Günümüzde yaşanan küre-
selleşme ile birlikte işletmelerin sermaye ihtiyacının artması,
beraberinde işletmelere gereksiz yatırım ve harcamalardan
uzak durmaları zorunluluğunu oluşturmuştur. Bu sebep ile işle-
meler ellerindeki sermayeyi duran varlık yatırımlarına harcamak
yerine, bu varlıkları leasing yolu ile edinme yöntemini seçer hale
gelmiştir. Bunun yanı sıra leasing yöntemi işletmelere yine ilgili
varlıkları edinebilme şansı vermekte aynı zamanda da kredilen-
direbilme imkanları sunmaktadır. Bu sebep ile kiracı açısından
yapılacak finansal kiralama işlemlerine ve muhasebeleştiril-
mesine yönelik işlem süreçleri karayolu taşımacılığı yapan bir
işletme modeli kullanılarak ele alınmıştır.

Aşağıda, bir karayolu taşıma işletmesinin finansal kiralama
yolu ile edindiği varlığı nasıl muhasebeleştireceği VUK ve KÜMİ
FRS esas alınarak anlatılacak, aradaki farklılıklara dikkat çekil-
lecektir. Bunun yanı sıra muhasebeleştirilecek ilgili kiralama
işlemine yönelik hesaplamalar ve dikkat edilmesi gereken
hususlara değinilecektir.

Örnek uygulamada kiralayan işletme “Lapseki Finansal Kiralama
A.Ş.” olarak, kiracı işletme ise “Alpagut Kara Taşımacılığı A.Ş.”
olarak isimlendirilmiştir. Örnek uygulamada esas alınan işletme
modeli karayolu taşımacılığı yapan lojistik firmaları olduğun-
dan, finansal kiralama işlemlerine yönelik muhasebeleştirme
işlemleri kiracı “Alpagut Kara Taşımacılığı A.Ş.’nin” yapacağı
işlemleri içermektedir. Karayolu taşımacılığı yapan işletmelerin
en fazla yatırım yaptığı varlık türü taşıtlar olduğu için aşağıdaki
uygulamada bir tırın finansal kiralama yolu ile edinimi üzerinde
durulacaktır.

Lapseki Finansal Kiralama A.Ş., rayiç bedeli 2.200.000,00 TL olan tır Alpagut Kara Taşımacılığı A.Ş.'ye kiralamak üzere ilgili bedeli ödeyerek satın almıştır. Lapseki Finansal Kiralama A.Ş.'nin satın aldığı tır, 4 yıl sonra (kiralama süresi 01.02.2022 - 31.01.2026 tarih aralığıdır) kiracı Alpagut Kara Taşımacılığı A.Ş.'ye 746.602,08 TL bedel ile devredilecektir. Maliye Bakanlığı'nın yayımladığı listelerde tırın ekonomik ömrü 5 yıl olarak belirlenmiştir, tırın hurda değeri ise 50.000 TL'dir. TFRS'ye göre tırın faydalı ömrü 10 yıl olarak tespit edilmiştir. Kiralama işleminde faiz oranı, yıllık %39'dur. Finansal kiralama sözleşmesi 01.02.2022 tarihinde imzalanarak ve tır aynı gün Alpagut Kara Taşımacılığı A.Ş.'ye teslim edilmiştir. Tırın kira ödemelerinin gerçeğe uygun değeri 2.000.000 TL'dir (KDV hesaplaması soruda göz ardı edilmiştir.).

Muhasebeleştirme işleminin yapılabilmesi için öncelikle ödeme planının oluşturulması gerekmektedir. Hem VUK, hem de KÜMİ FRS'ye göre kira ödemeleri, dönem sonlarında borç anapara ödemesi ve faiz gideri şeklinde ayrıştırılarak muhasebe kayıtlarına aktarılmaktadır. Ayrıştırma işlemi ise, her dönemin sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanarak gerçekleştirilir. Bu sebep ile aşağıda öncelikle örnek olay için hesaplanmış aylık taksit tutarı ve hesaplanma şekli gösterilecektir (Turğay & Yücel, 2020, s. 65). Devamında ise 4 yıllık taksit ödeme planı, dönemsel faiz ve anapara ayrıştırmasını gösterecek şekilde düzenlenecektir.

$$PV (\text{Bugünkü Değer}) = 2.000.000,00 \text{ TL}$$

$$r (\text{Aylık Faiz Oranı}) = \frac{0,39}{12} = 0,0325$$

$$t (\text{Taksit Sayısı}) = 12 \times 4 = 48 \text{ ay}$$

$$C (\text{Taksit Tutarı}) = \frac{PV}{\left[\frac{1}{r} - \frac{1}{r(1+r)^t} \right]}$$

$$\begin{aligned} C &= \frac{2.000.000,00}{\left[\frac{1}{0,0325} - \frac{1}{0,0325(1+0,0325)^{48}} \right]} \\ &= \frac{2.000.000,00}{[30,7692308 - 6,6281716]} \\ &= 82.846,41 \text{ TL} \end{aligned}$$

Alpagut Kara Taşımacılığı A.Ş.'nin finansal kiralama işlemi sonucu edindiği tırın anapara ve faiz ayrıştırması içerecek şekilde hazırlanmış 4 yıllık ödeme tablosu aşağıdadır.

AYLIK FAİZ ORANI	0,0325	KİRA ÖDEMELERİNİN BUGÜNKÜ DEĞER TOPLAMI				2.000.000,00 TL
TARİH	DÖNEM	KİRA TUTARI	FAİZ ÖDEMESİ	ANAPARA ÖDEMESİ	KALAN ANAPARA	
Şubat 2022	1	82.846,41	65.000,00	17.846,41	1.982.153,59	
Mart 2022	2	82.846,41	64.419,99	18.426,42	1.963.727,17	
Nisan 2022	3	82.846,41	63.821,13	19.025,28	1.944.701,89	
Mayıs 2022	4	82.846,41	63.202,81	19.643,60	1.925.058,30	
Haziran 2022	5	82.846,41	62.564,39	20.282,02	1.904.776,28	
Temmuz 2022	6	82.846,41	61.905,23	20.941,18	1.883.835,10	
Ağustos 2022	7	82.846,41	61.224,64	21.621,77	1.862.213,33	
Eylül 2022	8	82.846,41	60.521,93	22.324,48	1.839.888,85	
Ekim 2022	9	82.846,41	59.796,39	23.050,02	1.816.838,83	
Kasım 2022	10	82.846,41	59.047,26	23.799,15	1.793.039,68	
Aralık 2022	11	82.846,41	58.273,79	24.572,62	1.768.467,06	
2022 YILI	Yıl Toplamı	911.310,51	679.777,56	231.532,95		
Ocak 2023	12	82.846,41	57.475,18	25.371,23	1.743.095,83	
Şubat 2023	13	82.846,41	56.650,61	26.195,80	1.716.900,04	
Mart 2023	14	82.846,41	55.799,25	27.047,16	1.689.852,88	
Nisan 2023	15	82.846,41	54.920,22	27.926,19	1.661.926,69	
Mayıs 2023	16	82.846,41	54.012,62	28.833,79	1.633.092,89	
Haziran 2023	17	82.846,41	53.075,52	29.770,89	1.603.322,00	
Temmuz 2023	18	82.846,41	52.107,97	30.738,44	1.572.583,56	

Ağustos 2023	19	82.846,41	51.108,97	31.737,44	1.540.846,11
Eylül 2023	20	82.846,41	50.077,50	32.768,91	1.508.077,20
Ekim 2023	21	82.846,41	49.012,51	33.833,90	1.474.243,30
Kasım 2023	22	82.846,41	47.912,91	34.933,50	1.439.309,80
Aralık 2023	23	82.846,41	46.777,57	36.068,84	1.403.240,96
2023 YILI	Yıl Toplamı	994.156,92	628.930,83	365.226,09	
Ocak 2024	24	82.846,41	45.605,33	37.241,08	1.365.999,88
Şubat 2024	25	82.846,41	44.395,00	38.451,41	1.327.548,47
Mart 2024	26	82.846,41	43.145,33	39.701,08	1.287.847,38
Nisan 2024	27	82.846,41	41.855,04	40.991,37	1.246.856,01
Mayıs 2024	28	82.846,41	40.522,82	42.323,59	1.204.532,42
Haziran 2024	29	82.846,41	39.147,30	43.699,11	1.160.833,31
Temmuz 2024	30	82.846,41	37.727,08	45.119,33	1.115.713,99
Ağustos 2024	31	82.846,41	36.260,70	46.585,71	1.069.128,28
Eylül 2024	32	82.846,41	34.746,67	48.099,74	1.021.028,54
Ekim 2024	33	82.846,41	33.183,43	49.662,98	971.365,56
Kasım 2024	34	82.846,41	31.569,38	51.277,03	920.088,53
Aralık 2024	35	82.846,41	29.902,88	52.943,53	867.145,00
2024 YILI	Yıl Toplamı	994.156,92	458.060,96	536.095,96	
Ocak 2025	36	82.846,41	28.182,21	54.664,20	812.480,80
Şubat 2025	37	82.846,41	26.405,63	56.440,78	756.040,02
Mart 2025	38	82.846,41	24.571,30	58.275,11	697.764,91
Nisan 2025	39	82.846,41	22.677,36	60.169,05	637.595,85
Mayıs 2025	40	82.846,41	20.721,87	62.124,54	575.471,31
Haziran 2025	41	82.846,41	18.702,82	64.143,59	511.327,72
Temmuz 2025	42	82.846,41	16.618,15	66.228,26	445.099,46
Ağustos 2025	43	82.846,41	14.465,73	68.380,68	376.718,78
Eylül 2025	44	82.846,41	12.243,36	70.603,05	306.115,73
Ekim 2025	45	82.846,41	9.948,76	72.897,65	233.218,08
Kasım 2025	46	82.846,41	7.579,59	75.266,82	157.951,26
Aralık 2025	47	82.846,41	5.133,42	77.712,99	80.238,67
2025 YILI	Yıl Toplamı	994.156,92	207.250,20	786.906,72	
Ocak 2026	48	82.846,41	2.607,74	80.238,67	0
2026 YILI	Yıl Toplamı	82.846,41	2.607,74	80.238,67	
SATIŞ (KİRACIYA DEVİR BEDELİ)					746.602,08
TOPLAM		3.976.627,68	1.976.627,28	2.000.000,00	

Yukarıdaki tabloda yer alan aylık kira ödemelerinin anapara ve faiz ayrıştırması aşağıda Şubat ve Mart 2022 tarihleri için örneklendirilmiştir. Aylık faiz oranı daha önceden hesaplanmış olup 0,0325 tir.

Şubat 2022 tarihinde ödenecek taksit tutarı 82.846,41 TL'dir. Taksit tutarı içerisindeki faiz arındırılırken aşağıdaki formüle uygun hareket edilecektir.

$$\text{Taksit Tutarı İçerisindeki Faiz} = \text{Anapara} \times \text{Aylık Faiz Oranı}$$

$$\text{Taksit Tutarı İçerisindeki Faiz} = 2.000.000,00 \text{ TL} \times 0,0325 = 65.000,00 \text{ TL}$$

$$\text{Taksit Tutarı İçerisindeki Anapara} = 82.846,41 \text{ TL} - 65.000,00 \text{ TL} = 17.846,41 \text{ TL}$$

$$\text{Kalan Anapara Ödemesi} = 2.000.000,00 \text{ TL} - 17.846,41 \text{ TL} = 1.982.153,59 \text{ TL}$$

Mart 2022 tarihinde yapılacak taksit ödemesi için anapara ve faiz ayrıştırması aşağıda verilmiştir. Faiz hesaplanırken, kalan anapara tutarı üzerinden hesaplama yapılması önem arz etmektedir.

$$\text{Taksit Tutarı İçerisindeki Faiz} = 1.982.153,59 \text{ TL} \times 0,0325 = 64.419,99 \text{ TL}$$

$$\text{Taksit Tutarı İçerisindeki Anapara} = 82.846,41 \text{ TL} - 64.419,99 \text{ TL} = 18.426,42 \text{ TL}$$

$$\text{Kalan Anapara Ödemesi} = 1.982.153,59 \text{ TL} - 18.426,42 \text{ TL} = 1.963.727,17 \text{ TL}$$

Dönem sonunda ödenecek faiz ve anapara tutarının özeti aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Bugünkü Değer (TL)	Ödenen Yıllık Faiz Tutarı (TL)	Yıllık Kira Ödemeleri Toplamı (TL)	Ödenen Yıllık Anapara Tutarı (TL)	Anaparanın Dönem Sonu Değeri (TL)	Tarih
2.000.000,00	679.777,56	911.310,51	231.532,95	1.768.467,06	31.12.2022
1.768.467,06	628.930,83	994.156,92	365.226,09	1.403.240,96	31.12.2023
1.403.240,96	458.060,96	994.156,92	536.095,96	867.145,00	31.12.2024
867.145,00	207.250,20	994.156,92	786.906,72	80.238,67	31.12.2025
80.238,67	2.607,74	82.846,41	80.238,67	0	31.12.2026
TOPLAM	1.976.627,28	3.976.627,68	2.000.000,00		

VU'a göre yapılacak muhasebe kaydı aşağıda yer almaktadır;

VUK, taşıtın başlangıç maliyetini rayiç bedel veya kira ödemelerinin iskonto edilmiş bugünkü değerinden düşük olanı ile kayıt altına almaktadır. Örnek uygulamaya göre tırın rayiç bedeli 2.200.000,00 TL'dir. Kira ödemelerinin ise iskonto edilmiş bugünkü değeri başlangıçta 2.000.000,00 TL olarak verilmiştir. Ancak unutulmamalıdır ki, kiracı tırı kiralama süresi

sonunda devralacak ise veya kiracının tırı satın alma opsiyonunu kullanma olasılığı yüksek ise sözleşme bitiminde devir bedeli olarak belirlenen 746.602,08 TL'nin iskonto edilmiş bugünkü değeri de kira ödemelerinin bugünkü değeri ile birlikte toplam bedel üzerinden başlangıç maliyeti olarak kayıt altına alınmalıdır.

Satın Alma Opsiyonunun Bugünkü Değeri (BD)

$$= \frac{\text{Gelecekteki Değer}}{(1 + i)^n} = \frac{746.602,08}{(1 + 0,39)^4} = 200.000,00 \text{ TL}$$

Devir bedeli ile kira ödemelerinin iskonto edilmiş bugünkü değeri toplamı 2.200.000,00 TL (2.000.000,00 + 200.000,00) olarak tespit edilmiş rayiç bedel ise örnek olay içerisinde 2.200.000,00 TL olarak verilmiştir. İki tutar eşit olduğundan örnek uygulamada taşıtın 01.02.2022 tarihi itibarı ile başlangıç maliyeti 2.200.000,00 TL (devir bedeli ile kira ödemelerinin iskonto edilmiş bugünkü değeri toplamı) olarak kabul edilecektir.

VUK'a uygun olarak 2022 yılı için hesaplanan ve kaydedilmesi gereken tutarlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

01.02.2022 Taşıtın başlangıç maliyeti	2.200.000,00 TL (devir bedeli ile kira ödemelerinin iskonto edilmiş bugünkü değeri toplamı)
2022 yılı taksit ödemeleri toplamı	911.310,51 TL (Aylık Kira Taksit Ödemesi x 11 Ay)
2022 yılı faiz ödemeleri toplamı (-)	679.777,56 TL
2022 yılı anapara ödemeleri toplamı	231.532,95 TL
2022 yılı taşıt amortisman tutarı (normal amortisman yöntemine göre) (-)	575.955,51 TL (2.879.777,56 TL/5 yıl)

Amortisman hesaplamasında kullanılan amortisman matrahı, ilk maliyet ile aynı değildir, bunun temel sebebi ise finansal kiralama konusu varlığın ilk faaliyet dönemi içerisine denk gelen faiz ödemelerinin, ilgili varlığın maliyetine dahil edilmesidir (T.C. Kırşehir Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü, 27/10/2011 tarihli ve B.074.DEF.0.40.10.00-008-19 sayılı Özelge). Ayrıca VUK amortisman hesaplaması gerçekleştirirken varlığın kalıntı değerini (hurda değerini) hesaplamada dikkate almamakta ve Maliye Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu ekonomik ömrü esas alarak hesaplamayı gerçekleştirmektedir. Bu sebep ile hesaplamada kullanılacak amortisman matrahı ile 2022 yılı için hesaplanan amortisman tutarı KÜMİ FRS'den farklı olacaktır.

Finansal kiralama sözleşmesi gereği 1 Şubat 2022 tarihinde varlığın ilk kaydı aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

1.02.2022	Borç	Alacak
260 HAKLAR	2.200.000,00	
302 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GİDERİ	679.777,56	
402 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GİDERİ	1.296.849,73	
301 FİNANSAL KİR. İŞL. BORÇLAR		911.310,51
401 FİNANSAL KİR. İŞL. BORÇLAR		3.265.316,78
Finansal kiralama yolu ile alınan taşıtın muhasebe kaydı.		

Finansal kiralama konusu varlığın devralma bedeli olan 746.602,08 TL'nin iskonto edilmiş bugünkü değeri olan 200.000,00 TL, 401 kodlu Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar hesabının bakiyesi içerisinde son kira taksit ödemesi gibi kayıt altına alınmıştır.

Şubat ayı sonunda yapılacak kira taksit ödemesinin kaydı ise aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

28.02.2022	Borç	Alacak
301 FİNANSAL KİR. İŞL. BORÇLAR	82.846,41	
102 BANKA		82.846,41
Şubat 2022 taksit dönemine ilişkin kira ödemesinin muhasebe kaydı.		

VUK'a göre, kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesine uygun olarak yapılan kira taksit ödemelerinin anapara borç ve faiz olarak ayrıştırılması ve ödenen faizin finansman gideri olarak dönem karı veya zararına yansıtılması hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte T.C. Kırşehir Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü'nün yayınlamış olduğu özelge ile de finansal kiralamanın ilk yılında oluşan faiz giderlerinin ve dövizli kiralalarda ilk yıl oluşan kur farklarının finansal kiralama konusu varlığın maliyetine dahil edilmesi hüküm altına alınmıştır (T.C. Kırşehir Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü, 27/10/2011 tarihli ve B.07.4.DEF.0.40.10.00-008-19 sayılı Özelge). Bu sebep ile 1. yıl, her ayın sonunda yapılacak kira taksit ödemesi ile birlikte yapılması gereken faiz giderinin kaydına yönelik işlem aşağıdaki şekilde olacaktır.

28.02.2022	Borç	Alacak
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	65.000,00	
302 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİR. FAİZ GİD.		65.000,00
Şubat 2022 taksit dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebe kaydı.		

28.02.2022	Borç	Alacak
260 HAKLAR	65.000,00	
781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA		65.000,00
Yansıtma kaydı.		

İlk yılsonuna kadar aktifleştirme yukarıdaki esaslara uygun olarak devam ettirilecektir. 2022 döneminin izleyen aylarında da faiz ve taksit ödemelerinin kaydı aynı esaslar çerçevesinde devam edecektir.

2022 yılı dönem sonu işlemleri yapılırken, ödemesi faaliyet dönemi içerisinde yapılabilir hale gelen "401 Finansal Kir. İşl. Borçlar ve 402 Ertelenmiş Fin. Kir. Faiz Giderleri hesaplarında" kayıtlı olan faiz ve taksit ödemeleri, "301 Finansal Kir. İşl. Borçlar ve 302 Ertelenmiş Fin. Kir. Faiz Giderleri" hesaplarına aktarılmalıdır. Bu işlem her faaliyet döneminin sonunda gelecek dönem ödenecek taksitler ve gelecek dönem içerisinde dönem gideri olarak kaydedilebilecek faiz ödemeleri için yapılacaktır.

31.12.2022	Borç	Alacak
302 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GİDERİ	628.930,83	
401 FİNANSAL KİR. İŞL. BORÇLAR	994.156,92	
301 FİNANSAL KİR. İŞL. BORÇLAR		994.156,92
402 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİR. FAİZ GİD.		628.930,83
Uzun vadeli kira taksit ödemelerinin ve faizlerin kısa vadeye aktarımı.		

VUK, amortisman işlemini, işletmeler açısından ihtiyari bırakmıştır. İşletme, faaliyetlerinde kullandığı varlıklara yönelik amortisman işlemi gerçekleştirebilmekte veya gerçekleştirmeyebilmektedir. Örnek uygulamada, işletmemizin amortisman faaliyetlerini gerçekleştirmeyi seçtiği varsayılmıştır. 2022 faaliyet döneminin sonunda 31.12.2022 tarihinde, finansal kiralama yolu ile edinilen taşıt amortisman işlemine tabi tutulacaktır. VUK, amortisman hesaplamasında varlığın hurda değerini (kalıntı değerini) dikkate almamaktadır. Bunun yanı sıra amortisman hesaplamasında varlığın ekonomik ömrü esas alınmakta ve amortisman hesaplaması tam yıl esasına uygun olarak gerçekleştirilmektedir. VUK, normal amortisman veya azalan bakiyeler yöntemlerinden birinin amortisman hesaplamasında kullanılabileceğini ifade etmektedir. Bunun ile birlikte örnek uygulamada, amortisman hesaplama yöntemi olarak normal amortisman yönteminin kullanılması planlanmıştır. VUK'a göre amortisman matrahı hesaplanırken ise aşağıdaki hususlar dikkate alınmak durumundadır;

Amortisman Matrahı = Kira Ödemelerinin İskonto Edilmiş Bugünkü Değeri Toplamı + Satın

Alma Opsiyonunun İskonto Edilmiş Bugünkü Değeri +
1. Yıl İçerisinde Ödenen Faiz Giderleri Toplamı

$Amortisman\ Matrahı = 2.000.000,00\ TL + 200.000,00\ TL + 679.777,56\ TL = 2.879.777,56\ TL$

$Amortisman\ Tutarı = \frac{2.879.777,56\ TL}{5\ Yıl} = 575.955,51\ TL$

Hesaplanan amortisman tutarı ise varlığın kullanım alanına uygun olacak şekilde ilgili gider/maliyet hesabında kayıt altına alınmalıdır. Kiracı firma, tırı asıl faaliyeti olan taşımacılık işlemlerinde kullandığından, örnek uygulamada 740 kodlu Hizmet Üretim Maliyetleri Hesabı kullanılmalıdır. Bunun ile birlikte VUK, finansal kiralama konusu varlığı hak olarak muhasebeleştirdiğinden 268 kodlu Birikmiş Amortismanlar (-) Hesabının kullanımına özen gösterilmelidir.

31.12.2022	Borç	Alacak
740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ HESABI	575.955,51	
740.40.93 Finansal Kiralama Yolu ile Edinilen Taşıtların Amortisman Payı	575.955,51	
268 BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR (-)		575.955,51
2022 yılı amortisman kaydı		

İlgili varlık taşımacılık hizmetlerinde kullanılmaya devam edeceğinden ve normal amortisman yönteminin gereği olarak muhasebe kaydı ve muhasebeleştirilecek tutar izleyen yıllar boyunca aynı kalacaktır.

2023 – 2026 yılları arasındaki taksit ödeme kayıtları, amortisman kayıtları ve dönem sonunda “401 Finansal Kir. İşl. Borçlar ve 402 Ertelenmiş Fin. Kir. Faiz Giderleri hesaplarına” yönelik yapılan düzeltme kayıtları 2022 faaliyet dönemi ile aynı esaslar çerçevesinde muhasebeleştirilecektir. 2023-2026 yılları arasında gerçekleştirilen faiz ödemelerinin kaydı ise, 2022 faaliyet döneminden farklılık göstermektedir. Bu farklılığın temel sebebi 2. yıldan itibaren taksit ödemeleri içerisindeki faiz giderlerinin dönem gideri olarak kar veya zarara doğrudan yansıtılmasından (ikinci yıldan itibaren 260 Haklar hesabı yerine 661 Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri hesabı kullanılacaktır) kaynaklanmaktadır.

Aşağıda 2023 yılının ocak ayına ait yapılacak muhasebe kaydı örnek olarak verilmiştir;

31.01.2023	Borç	Alacak
301 FİNANSAL KİR. İŞL. BORÇLAR	82.846,41	
102 BANKA		82.846,41
Ocak 2023 taksit dönemine ilişkin kira ödemesinin muhasebe kaydı		

31.01.2023	Borç	Alacak
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	57.475,18	
302 ERTELENMiŞ FİNANSAL KİR. FAİZ GİD.		57.475,18
Ocak 2023 taksit dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebe kaydı.		

31.01.2022	Borç	Alacak
661 UZUN VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ	57.475,18	
781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA		57.475,18
Yansıtma kaydı.		

2026 yılı Ocak ayı sonunda ise finansal kiralama konusu taşıtın devir işlemi gerçekleştirilecektir. İlgili işlemin muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir.

31.01.2026	Borç	Alacak
254 TAŞITLAR	546.602,08	
301 FİNANSAL KİR. İŞL. BORÇLAR	200.000,00	
102 BANKA		746.602,08
Kiralama konusu varlığın devir alınması ve bedelinin ödenmesi.		

KÜMi FRS'nin “Kiralamalar” başlıklı 13. bölümüne göre yapılacak muhasebe kaydı;

KÜMi FRS ve VUK'a göre yapılan muhasebe kayıtları; ilk muhasebeleştirme, dönem faiz giderlerinin kaydı, amortismanın hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi konularında birbirinden farklılık göstermektedir. KÜMi FRS'de yapılacak kayıtları VUK'tan ayıracak bir diğer önemli husus ise muhasebe kayıtlarının, finansal raporlama standartlarına uygun hesap planı taslağı göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi olacaktır (KGK, 2022).

Kullanım hakkı varlığının (finansal kiralama konusu varlık) ilk kaydı;

Finansal kiralama yolu ile edinilen tırın kira taksit ödemelerinin bugünkü değeri toplamı örnek uygulamada 2.000.000,00 TL olarak, tırın gerçeğe uygun değeri ise 2.200.000,00 TL olarak belirtilmiştir. KÜMi FRS, finansal kiralama konusu varlığın ilk kaydını, varlığın gerçeğe uygun değeri veya kira taksit ödemelerinin bugünkü değeri toplamından düşük olan ile gerçekleştirmektedir. Ancak bu noktada satın alma opsiyonunun kullanımı söz konusu ise VUK'da olduğu gibi KÜMi FRS'de de opsiyonun kiralama sözleşmesindeki kullanım bedelinin iskonto edilmiş bugünkü değeri, kira taksit ödemesi gibi kabul edilerek varlığın maliyet bedeline dahil edilmelidir. Kiracı Alpagut Kara Taşımacılığı A.Ş., tırı 4 yılın sonunda kiralayan işletmeden satın alma opsiyonunu kullanarak 746.602,08 TL'ye satın almayı düşünmektedir. Bu sebep finansal kiralama yolu ile edinilen tırın ilk kaydı esnasında, tırın 4. yılın sonunda satın alınabileceği bedel olan 746.602,08 TL'nin bugünkü değeri kira ödemeleri ile birlikte muhasebeleştirmelidir. Opsiyon kullanım bedelinin aşağıda hesaplanmış, iskonto edilmiş bugünkü değeri kira ödemelerine dahil edildiğinde ise varlığın gerçeğe uygun

değeri ile iskonto edilmiş kira ödemeleri toplamının (satın alma opsiyonu dahil) birbirine eşit olduğu görülecektir. Bu sebep ile çalışmada varlığın kira taksit ödemelerinin iskonto edilmiş bugünkü değeri baz alınarak ilk kayıt gerçekleştirilmiştir. KÜMİ FRS, Bölüm 13 “Kiralamalar” başlığına göre kullanım hakkı varlıkları; varlığın satın alınması halinde kullanılacak hesap kalemi içerisinde muhasebeleştirilmelidir. Bu sebep ile işletme, finansal kiralama konusu tırı VUK’tan farklı olarak doğrudan 254 kodlu Taşıtlar hesabında kayıt altına alınmalıdır. Bu noktada ilgili varlığın alt hesaplarda takip edilmesi önemsenmelidir.

$$\text{Muhasebeleştirilecek Tutar} = \text{Kira Ödemelerinin BD} + \text{Satın Alma Opsiyonunun BD}$$

$$\text{Satın Alma Opsiyonunun Bugünkü Değeri (BD)} = \frac{\text{Gelecekteki Değer}}{(1 + i)^n}$$

$$= \frac{746.602,08}{(1 + 0,39)^4} = 200.000,00 \text{ TL}$$

$$\text{Muhasebeleştirilecek Tutar} = 2.000.000,00 \text{ TL} + 200.000,00 \text{ TL}$$

$$= 2.200.000,00 \text{ TL}$$

1.02.2022	Borç	Alacak
254 TAŞITLAR	2.200.000,00	
254.09 FİNANSAL KIRALAMA YOLU İLE EDİNİLEN TAŞITLAR	2.200.000,00	
308 ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETLERİ	679.777,56	
408 ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETLERİ	1.296.850,12	
303 KIRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		911.310,51
403 KIRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		3.265.317,17
Finansal kiralama yolu ile alınan taşıtın muhasebe kaydı.		

Taşıtın satın alma opsiyonunun kullanımına yönelik yükümlülüklerin bugünkü değeri 403 kodlu hesaba eklenmiştir.

Şubat ayı sonunda finansal kiralama konusu varlık için ilk kira taksit ödemesi gerçekleştirilecektir.

28.02.2022	Borç	Alacak
303 KIRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER	82.846,41	
102 BANKA		82.846,41
Şubat 2022 taksit dönemine ilişkin kira ödemesinin muhasebe kaydı.		

28.02.2022	Borç	Alacak
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	65.000,00	
308 ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETLERİ		65.000,00
Şubat 2022 taksit dönemine ilişkin faiz giderinin muhasebe kaydı.		

28.02.2022	Borç	Alacak
671 UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLANMA MALİYETLERİ	65.000,00	
781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABU		65.000,00
Yansıtma kaydı.		

KGK tarafından finansal raporlama standartlarına uygun oluşturulmuş hesap planı taslağı, uzun vadeli borçlanmalardan kaynaklanan finansman giderlerinin 671 kodlu “Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri” hesabında muhasebeleştirilmesini uygun görmektedir.

2022 faaliyet döneminin izleyen aylarında, faiz ve taksit ödemelerinin muhasebe kaydı aynı esaslar çerçevesinde devam ettirilecektir. Ancak dönem sonunda aşağıdaki düzeltme işleminin yapılması gerekmektedir.

31.12.2022	Borç	Alacak
308 ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETLERİ	628.930,83	
403 KIRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER	994.156,92	
303 KIRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		994.156,92
408 ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETLERİ		628.930,83
Uzun vadeli kira taksit ödemelerinin ve faizlerin kısa vadeye aktarımı.		

VUK ve KÜMİ FRS’nin ayrıldığı noktalardan biri de amortisman hesaplamasıdır. VUK, amortismanı Maliye Bakanlığı’nın yayınlamış olduğu listeyi esas alarak varlığın ekonomik ömrü üzerinden hesaplamaktadır. KÜMİ FRS’de ise kiralama konusu varlık, kiralama süresi sonunda kiracıya devredilecek ise veya ilgili varlığa yönelik kiracı satın alma opsiyonunu yüksek olasılık dahilinde kullanacak ise amortisman hesaplamasında faydalı ömür esas alınır. Ancak devir veya satın alma durumu söz konusu değil ise amortisman hesaplamasında varlığın yararlı ömrü veya kiralama süresinden kısa olanı dikkate alınarak hesaplama yapılmaktadır. KÜMİ FRS, amortisman hesaplamasında VUK’tan farklı olarak varlığın kalıntı değerini dikkate alarak hesaplamalarını gerçekleştirmektedir. Bunun yanı sıra KÜMİ FRS’nin “Maddi Duran Varlıklar” başlıklı 11. Bölümüne uygun olarak amortisman hesaplaması, kıst amortisman esasına göre gerçekleştirilmektedir. Örnek olayda varlığın alımı 1 Şubat tarihinde gerçekleştirildiğinden kıst amortisman yöntemine uygun hesaplama yapılacaktır. İşletme normal amortisman yöntemini kullanarak amortisman hesaplaması gerçekleştirmektedir. Varlığın defter değeri 2.200.000,00 TL, hurda değeri 50.000,00 TL ve faydalı ömrü 10 yıldır. 31.12.2022 tarihinde yapılacak amortisman hesaplaması ve muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olmalıdır;

$$\text{Amortisman Matrahı} = \text{Varlığın Defter Değeri} - \text{Kalıntı Değer (Hurda Değer)}$$

$$\begin{aligned} \text{Amortisman Matrahı} &= 2.200.000,00 \text{ TL} - 50.000,00 \text{ TL} \\ &= 2.150.000,00 \text{ TL} \end{aligned}$$

Amortisman Tutarı (Normal Amortisman)

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{Varlığın Defter Değeri}}{\text{Faydalı Ömür}} = \frac{2.150.000,00 \text{ TL}}{10 \text{ Yıl}} \\ &= 215.000,00 \text{ TL} \end{aligned}$$

Kıst amortisman yönteminde varlık, yıl içerisinde kullanıldığı süreler için amorti edilir. Bu sebep ile birinci yıldan kalan, kayıt altına alınmamış amortisman bedelleri ilgili varlığın son kullanım yılına eklenmektedir.

Kıst Amortisman Uygulanmış Tutar =

$$\frac{\text{Amortisman Tutarı}}{12 \text{ Ay}} \times \text{Varlığın Kullanıldığı Süre (Ay olarak)}$$

$$\begin{aligned} \text{Kıst Amortisman Uygulanmış Tutar} &= \frac{215.000,00 \text{ TL}}{12 \text{ Ay}} \times 11 \text{ Ay} \\ &= 197.083,33 \text{ TL} \end{aligned}$$

31.12.2022	Borç	Alacak
740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ HESABI	197.083,33	
740.40.93 Finansal Kiralama Yolu İle Edinilen Taahhütlerin Amortisman Payı	197.083,33	
258 BİRİKİMİŞ AMORTİMANLAR (-)		197.083,33
2022 yılı amortisman kaydı		

Devam eden yıllarda finansal kiralama konusu varlık, yılın tamamında kullanılacağından kıst amortisman uygulamasına gerek duyulmayacak, her yılın sonunda normal amortisman yöntemine uygun olarak hesaplanmış 215.000,00 TL'lik (son amortisman dönemi dışında) tutar amortisman payı olarak muhasebeleştirilecektir. Bunun ile birlikte 2023-2026 yılları arasındaki kira taksit ödeme kayıtları ve dönem sonunda gerçekleştirilen düzeltme kayıtları 2022 faaliyet dönemi ile aynı esaslar çerçevesinde muhasebeleştirilecektir.

Kiracı Alpagut Kara Taşımacılığı A.Ş.'nin kira sözleşmesinin sonunda satın alma opsiyonunu kullanması durumunda yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır;

31.01.2026	Borç	Alacak
254 TAŞITLAR	546.602,08	
303 KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER	200.000,00	
102 BANKA		746.602,08
Kiralama konusu varlığın devir alınması ve bedelinin ödenmesi.		

Sonuç

Günümüzde işletmeler sermaye planlamasını yapmak ve elleindeki mevcut sermayelerini maksimum kazanç sağlayabilecekleri alanlara yönlendirerek verimli kullanmak durumundadır. Bu sebep ile özellikle mevcut sermaye birikimi yeterli düzeyde olmayan işletmeler, yürütecekleri faaliyetler için gerekli olan ve yüksek tutarlı yatırım gerektiren bazı duran varlıkları finansal kiralama yöntemini kullanarak edinebilmekte ve ilgili varlıkları bu yöntem ile faaliyet ve süreçlerine entegre edebilmektedir. Mevcut sermaye birikimi yeterli olan işletmeler ise ellerindeki mevcut birikimini sabit duran varlık yatırımlarına dönüştürmek yerine sermaye verimliliğini arttırmak için duran varlık ediniminde finansal kiralama yöntemini kullanarak, ellerindeki birikimi mevcut iş süreçlerini geliştirmek veya yeni iş kollarına girebilmek için kullanma yolunu seçebilmektedir. Araştırmamızın temel amacı, kiracı işletmelerdeki finansal kiralama faaliyetlerinin VUK ve KÜMİ FRS çerçevesinde değerlendirilmesi ve farkların örnek uygulama üzerinden ortaya koyularak sektör kullanıcılarına ve gelecek araştırmalar için araştırmacılara yol gösterilmesidir. Mevcut araştırma içerisinde finansal kiralama faaliyetleri kiracı açısından değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen ve değerlendirilen benzerlik ve farklılıklara yönelik karşılaştırma örnek uygulama üzerinde kullanılan temel kriterler üzerinden aşağıda verilmektedir.

VUK ve KÜMİ FRS açısından benzer ve ortak hususlardan biri olarak, finansal kiralama işleminin muhasebeleştirilmesinde özün önceliği ilkesine uygun hareket etmenin esas olduğu ifade edilmelidir. Kiracı işletme, kiraladığı iktisadi varlık için bilançoda hem aktifte bir varlık, hem de pasifte bir yükümlülük kaydı gerçekleştirmektedir. VUK, finansal kiralama faaliyeti sonucu edinilen varlıktan ziyade finansal kiralama sözleşmesinin muhasebeleştirilmesini esas aldığından, iktisadi varlığın muhasebeleştirilmesini hak olarak gerçekleştirmektedir. KÜMİ FRS ise varlığın kendisini esas aldığından finansal kiralama sonucu edinilen iktisadi kıymetin, ilgili varlık satın alındığında kayıt yapılacak hesapta muhasebeleştirilmesini uygun görmektedir. Bunun ile birlikte hem VUK hem de KÜMİ FRS, finansal kiralama konusu varlık için bilanço pasifine yükümlülük kaydı yapılmasını esas almaktadır. VUK, finansal kiralama işlemi sonucu oluşan yükümlülüklerin, vade ayrımı göz önünde bulundurularak ve Tek Düzen Hesap Planına uygun olacak şekilde "302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Fiz Giderleri" ve "402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Fiz Giderleri" hesaplarında kayıt altına alınmasını uygun görmektedir. Bu hesaplar düzenleyici hesaplar olup "301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar" ve "401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar" hesaplarında yer alan tutarların cari değerleri üzerinde finansal tablolarda gösterimini sağlamaktadır. KÜMİ FRS ise henüz kesinleştirilmemiş olmak ile birlikte yapılacak kayıtlarda KGK'nın finansal raporlama standartlarına uygun oluşturduğu hesap planı taslağını kullanacaktır.

VUK ve KÜMİ FRS açısından benzer ve ortak bir diğer husus kira giderlerinin tahakkuk esasına uygun olarak muhasebeleştirilmesidir. Kiracı kiralama işleminin ilk kaydını; VUK'a göre

kiralama konusu varlığın rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile, KÜMİ FRS'ye göre ise ilgili varlığın gerçeğe uygun değeri veya asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile gerçekleştirecektir. Hem VUK'a hem de KÜMİ FRS'ye göre finansal kiralama konusu varlığın satın alma opsiyonunun kullanılması planlanıyor ise satın alma opsiyonunun bugünkü değeri varlığın ilk kaydı esnasında maliyet bedeli içerisine dahil edilerek kayıt altına alınmalıdır. Bu noktada bahsedilmesi gereken önemli hususlardan biri de taksit ödemelerinin içerisindeki faiz tutarının muhasebeleştirilmesi işlemidir. VUK, taksit ödemeleri içerisinde yer alan faizin ilk yıla (ilk faaliyet dönemine) düşen kısmını dönemsel olarak finansal kiralama sonucu edinilen varlığın defter değerine dahil etmekte, birinci yıldan sonraki faaliyet dönemlerinde ise doğrudan dönem gideri olarak (finansman gideri) kayıt altına almaktadır. KÜMİ FRS ise taksit ödemeleri içerisindeki faizi, kiralama işlemi başlangıcından itibaren doğrudan dönem gideri (finansman gideri) olarak kabul etmektedir.

Finansal kiralama faaliyetlerinde kiracı açısından bir diğer önemli husus ise amortismanın hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi konusudur. Amortisman matrahı tespit edilirken; VUK finansal kiralama konusu varlığın ilk muhasebeleştirmede kaydedilen maliyet bedeline (iktisadi varlığın rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ve satın alma opsiyonunun kullanım ihtimalinin yüksek olması durumunda ilgili bedelin iskonto edilmiş bugünkü değeri) ilgili varlığın kiralandığı ilk faaliyet dönemine düşen faiz giderleri ve var ise kur farklarının eklenmesini ve bunun üzerinden hesaplamaların yapılmasını uygun görmekte, KÜMİ FRS ise varlığın ilk muhasebeleştirmesinde kayıt altına alınan (gerçeğe uygun değeri (GUD) veya kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanını ve satın alma opsiyonunun kullanım ihtimalinin yüksek olması durumunda ilgili bedelin iskonto edilmiş bugünkü değeri) değerini esas almaktadır. VUK amortisman hesaplamasında Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın her varlık için belirlemiş olduğu ekonomik ömrün kullanılmasını isterken, KÜMİ FRS amortisman hesaplamasında finansal kiralama konusu varlığın kiracıya devrine göre yapılacak hesaplamayı şekillendirmektedir. KÜMİ FRS'ye göre finansal kiralamaya konu varlık satın alınacak veya alınma ihtimali (yüksek olasılık ise) söz konusu ise amortisman hesaplamasında faydalı ömür esas alınmaktadır, ancak ilgili varlığın satın alınması söz konusu değil ise faydalı ömür veya kiralama süresinden kısa olanı dikkate alınarak hesaplama yapılmaktadır. Bunların yanı sıra VUK kullanılabilecek amortisman yöntemi olarak normal amortisman ve azalan bakiyeler yöntemini kabul etmekte iken KÜMİ FRS "normal amortisman, azalan bakiyeler ve üretim miktarı yöntemi" olmak üzere üç ayrı amortisman yöntemini kullanıma sunmaktadır. VUK amortismanın hesaplanmasında tam yıl esasına uygun hareket eder, ancak KÜMİ FRS kıst amortisman uygulanmasını esas almaktadır. Bunun yanı sıra amortisman işleminin muhasebe kaydı gerçekleştirilirken VUK'a göre finansal kiralama konusu varlık, hak olarak muhasebeleştirildiğinden 268 kodlu Birikmiş Amortismanlar hesabı kullanılmakta iken KÜMİ FRS ilk muhasebeleştirmeyi varlık

esaslı gerçekleştirdiğinden 258 kodlu Birikmiş Amortismanlar hesabının kullanımı gerekli olmaktadır.

İşletmenin finansal kiralama konusu iktisadi varlığı satın alma opsiyonu ve bunu kullanma ihtimali de yasal mevzuat ve düzenlemeler açısından benzerlik yaratan konulardan bir diğeridir. Hem VUK hem de KÜMİ FRS, finansal kiralama konusu varlığın satın alınma ihtimali söz konusu olduğunda, varlığın sözleşme hükümlerinde belirtilen devir bedelinin bugünkü değerini, varlığın ilk kaydı esnasında ilgili hesap içerisine dahil etmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – İ.T.; Tasarım – İ.T.; Denetleme – A.K.; Kaynaklar – İ.T.; Malzemeler – İ.T.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – İ.T., A.K.; Analiz ve/veya Yorum – İ.T., A.K.; Literatür Taraması – İ.T.; Yazıyı Yazan – İ.T., A.K.; Eleştirel İnceleme – A.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışmanın hiçbir maddi destek almadığını beyan ettiler.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – İ.T.; Design – İ.T.; Supervision – A.K.; Resources – İ.T.; Materials – İ.T.; Data Collection and/or Processing – İ.T., A.K.; Analysis and/or Interpretation – İ.T., A.K.; Literature Review – İ.T.; Writing Manuscript İ.T., A.K.; Critical Review – A.K.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- 319 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği. 25155 sayılı ve 01/07/2003 tarihli. Resmi Gazete.
- Akbulut, E., & Can, M. E. (2020). Küçük ve mikro işletmeler için finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS) taslağı hakkında. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 63, 85–93.
- Arzova, B., & Şahin, B. Ş. (2021). TFRS/ TMS, BOBİ FRS, KÜMİ FRS ve faizsiz finans muhasebe Standartları Kapsamında gerçeğe uygun değer kavramı. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler dergisi*, 43(1), 21–41.
- Ataman, B. (2017). TFRS tam set ile bobi FRS'larına genel bakış ve değerlendirme. In K. T. Çaliyurt & S. G. Günay (Eds.), *Prof. Dr. Fehmi Yıldız Anısına Muhasebe Finans ve Denetimde Güncel Konular 2017* (ss. 9–23). Trakya Üniversitesi Yayınları.
- Aytac, A., & Guçenme-Gencoglu, U. (2020). Maddi duran Varlıklar ve Amortismanlar açısından TFRS, BOBİ FRS, KÜMİ FRS taslağı ve MSUGT'daki Uygulamaların Karşılaştırılması. *Business and Economics Research Journal*, 11(3), 753–767. [CrossRef]
- Demirci, Ş. D., & Kıvraklar, M. K. (2018). Ulusal ve uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve vergi Uygulamaları dergisi*, Özel Sayı, 508–531.

- Finansal Kiralama, Faktoring ve finansman Şirketleri kanunu. Kanun, 6361 (13.12.2012) tarihli ve 28496 sayılı Resmi Gazete.
- Gençoğlu, U. G. (2020). Küçük ve mikro işletmeler için finansal Raporlama Standardı Taslağı'nın BOBİ FRS ve vergi Uygulamalarımız ile Karşılaştırılması ve genel değerlendirme. *Business and Economics Research Journal*, 11(1), 187-199. [CrossRef]
- Gökçen, G., Öztürk, E., & Güleç, Ö. F. (2019). KÜMİ FRS Seti Taslağı, BOBİ FRS Seti ve Tam Set TMS/TFRS'nin Temel Konular Açısından Karşılaştırılması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 413-430.
- Gökgöz, A. (2013). Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Dumlupınar üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 35, 107-121.
- Gönen, S., & Akça, N. (2014). Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS-17 Kiralama İşlemleri Standardı ve vergi Usul kanunu açısından Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve finansman dergisi*, 61, 71-94.
- İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO). (2022). 1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği. Retrieved from <https://www.ismmmo.org.tr/Mevzuat/1-Seri-No-lu-Muhasebe-Sistemi-Uygulama-Genel-Tebliği-26-12-1992---3997> (Engineering Transactions 15.02.2022).
- Karahan, M. (2019). Finansal Kiralama İşlemlerinin Vergi Usul Kanunu ile Büyük ve Orta Boy İşletmeler (BOBİ) Açısından Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası toplum araştırmaları dergisi*, 13(19), 2259-2285.
- KGK. (2019). Küçük ve mikro işletmeler için finansal Raporlama Standardı. Retrieved from https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/KUMI/KUMIFRS_%20Kurul_Karari.pdf (E.T. 01.02.2022).
- KGK. (2022). Finansal Raporlama Standartlarına uygun hesap planı taslağı. Retrieved from https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/EK2_Finansal%20Raporlama%20Standartlar%C4%B1na%20Uygun%20Hesap%20Plan%C4%B1%20Tasl%C4%9F%C4%B1.pdf (Engineering Transactions 17.02.2022).
- Köksal, A. G., & Beller, B. (2013). Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS 17, vergi Mevzuatı, BDDK tebliği açısından incelenmesi ve muhasebe Uygulamaları. *Niğde üniversitesi İİBF dergisi*, 6(2), 150-171.
- Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Daire Başkanlığı. (2022). *Amortisman Tablosu*. Retrieved from https://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Yararli_Bilgiler/amortisman_oranlari.pdf (Engineering Transactions 16.02.2022).
- Şen, İ. K., & Özbirecikli, M. (2020). KÜMİ FRS'nin İş Dünyasına Sağlayabileceği Yararlar: BOBİ FRS, TMS/TFRS ve mevcut muhasebe sistemi ile Mukayeseli Bir İnceleme. *Muhasebe bilim dünyası dergisi*, 22, 1-19.
- T.C. Kırşehir Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü. (2011). *Finansal Kiralama İşlemlerinden Sonra Oluşan Ana Para Kur Farkları ile Faizler*. B.07.4.DEF.O.40.10.00-008-19 sayılı ve 27/10/2011 tarihli Özelge.
- Turğay, İ., & Yücel, T. S. (2020). Karayolu Taşımacılığı Faaliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi. In M. M. Fidan (Ed.), *Taşıma İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi* (ss. 23-112). Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Vergi Usul Kanunu*, Kanun No: 213, 10705 sayılı ve 12/1/1961 tarihli Resmi Gazete.